

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 42.

Fredagen den 5 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Justerades protokollet för den 29 nästlidna maj.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter;

nr 82, om vissa ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 83, angående godkännande av ett mellan Sverige och Tjeckoslovakiska Republiken avslutat handels- och sjöfartsavtal;

nr 84, angående godkännande av ett mellan Sverige och Spanien avslutat handelsavtal;

nr 85, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 86, rörande lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 87, angående kreditivsummorna;

nr 88, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning;

nr 89, angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning;

nr 90, angående förslag till lag om ändrad lydelse av § 37 i förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm;

nr 91, om viss ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område;

nr 92, angående förslag till lag innefattande bestämmelser med avseende å upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden;

nr 93, angående lag om straff för förbrytelser i tjänsten av vissa värnpliktiga (civilarbetare);

nr 94, angående lag om ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen;

nr 95, angående förslag till lag om ändrad lydelse av § 41 i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon;

nr 96, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m.;

nr 97, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland avslutat konvention rörande renar i gränsområdena m. m.;

- nr 98, angående lag innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 9 maj 1925 mellan Sverige och Finland angående renar i gränsområdena;
nr 99, rörande lag angående minskning i vissa fall av renantalet inom lappby;
nr 100, angående lag om tillämplighet å vissa polismän av föreskrifter angående fjärdingsmän m. m.;
- nr 101, angående användande av riksbankens vinst för år 1924 m. m.;
- nr 102, om kontrollstämpling å kött av importerade levande idisslande djur;
- nr 103, angående lag om polisväsendet i riket m. m.; samt
- nr 104, angående anslag till polisväsendet i riket m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 4 B, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;
- nr 5 B, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;
- nr 6 B, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;
- nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till sjukkasseväsendets befrämjande samt till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd;
- nr 328, i anledning av vissa framställningar under riksstatens fjärde huvudtitel i avseende å budgetåret 1925—1926;
- nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss omorganisation av byggnadsstyrelsen m. m.;
- nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny definitiv lönerreglering för landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna m. m. jämte i ämnet väckta motioner;
- nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmänt resereglemente ävensom i ämnet väckta motioner;
- nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande till underofficerare vid flottans station i Karlskrona oriktigt utbetalta dyrtidstillägg; samt
- nr 336, angående anvisande av anslag för avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 11 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;
- nr 342, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ävensom med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;
- nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring åt regementsveterinären i fältveterinärkårens reserv Fritz Albin Setterbom;
- nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1925—1926 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna; samt

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk löne- och pensionsförbättring för reservstatspersonalen m. m., i vad angår pensionsförhållanden.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial nr 136, angående statsregleringen för budgetåret 1925—1926.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr 11 B, med överlämnande av sammanställning över anslagen under riksstatsens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Föredrogs bankoutskottets memorial:

nr 75, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar av bankoutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civil tjänstepensionslag jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Lades till handlingarna.

nr 76, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 5, 6, 7, 13 och 16 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Lades till handlingarna.

nr 77, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del av bankoutskottets utlåtande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

nr 78, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns och flottans befäl och underbefäl med vederlikar jämte en i ämnet väckt motion.

Lades till handlingarna.

Föredrogs bankoutskottets utlåtanden:

nr 71, angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för riksdagens verk m. m.; och

nr 72, angående vissa ändringar i bankoreglementet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 81, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse samt förlängd giltighetstid av avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket m. m.

Vid föredragning av första särskilda utskottets memorial nr 4, angående ersättning åt dess tjänstemän m. fl., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 6 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollen för den 30 och den 31 nästlidne maj samt den 1 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 345, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse samt förlängd giltighetstid av avlöningsreglementet vid domänverket m. m.

Föredrogs samt företogs punktvis och momentvis till avgörande statsutskottets memorial nr 136, angående statsregleringen för budgetåret 1925—1926.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 332, till Konungen angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1925—1926, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10,09 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 8 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 2 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 105, angående förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.;

nr 106, rörande förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

nr 107, angående förslag till lag om undersökning rörande monopolistiska företag och sammanslutningar;

nr 108, angående förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 109, rörande förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 110, rörande lag angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 50 angående försvarsväsendets ordnande och nr 51 med förslag till värnpliktslag;

nr 112, angående utredning om offentligheten av vissa handlingar;

nr 113, angående godkännande av en mellan Tyskland och Sverige avslutad skiljedoms- och förlikningskonvention;

nr 114, angående godkännande av vissa å allmänna konferenserna för samfärdsels- och transiteringsfrågor i Barcelona och Genève antagna överenskomelser;

nr 115, rörande lag angående tid för ikraftträdande av lagen den 22 juni 1923 innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag samt lagen den 22 juni 1923 innefattande tillägg till vissa stadganden i rättegångsbalken;

nr 116, angående val av fullmäktige i riksbanken samt ordförande och fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom suppleanter för dessa;

nr 117, angående beräkning av bevillingarna för budgetåret 1925—1926 m. m.;

nr 118, angående val av riksdagens två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte två suppleanter för dem;

nr 119, angående statsregleringen för budgetåret 1925—1926;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, m. m.;

nr 121, angående förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring;

nr 122, rörande förhöjning av livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

nr 123, angående ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen; samt
nr 124, angående revision av gällande bestämmelser om tull å automobiler
och automobildelar.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 284, till Konungen, angående val av tre fullmäktige i riksbanken och av tre suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk;

dels till riksdagens förordnanden:

nr 285, för två fullmäktige i riksbanken;

nr 286, för ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren E. Kristensson att vara fullmäktig i riksbanken; samt

nr 287, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 288, till Konungen, angående val av ordförande och fyra fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom av tre suppleanter för fullmäktige i samma verk;

dels till riksdagens förordnanden:

nr 289, för ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 290, för f. d. professorn H. M. Bäckström att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 291, för ledamoten av riksdagens andra kammare, A. Anderson i Råstock att vara fullmäktig i riksgäldskontoret; samt

nr 292, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret:

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 293, till Konungen angående val av riksdagens två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte två suppleanter för dem;

dels till riksdagens förordnanden:

nr 294, för två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket; samt

nr 295, för två suppleanter för de av riksdagen utsedda ledamöterna i riksdagsbibliotekets styrelse.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8 B, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 340, angående statsregleringen för budgetåret 1925—1926; samt

nr 341, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1925—1926.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11 B, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om pensionering av icke ordinarie personal vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk;

nr 348, i anledning av väckt motion angående årligt understöd åt köksförestånderskan av 1:a klass vid Stockholms hospital Alma Paulina Lindgren;

nr 349, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civil tjänstepensionslag;

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 5, 6, 7, 13 och 16 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns och flottans befäl och underbefäl med vederlikar.

Anmäldes och bordlades bankoutskottets memorial nr 74, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,38 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 9 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande månad.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 74, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 296, angående skyldighet för domstolarna att överlämna rättegångsprotokoll till fängvårdsanstalterna och till de villkorligt dömdas övervakare;

nr 297, om utredning rörande vissa åtgärder för beredande av ökat antal vårdplatser å sanatorierna i riket;

nr 298, angående ändring i 51 § av folkskolestadgan; samt

nr 353, angående fastställande av maximiarbets tid för automobilförare i yrkesmässig trafik.

Anmälades bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 354, till Konungen med reglemente för riksgäldskontoret; och

nr 355, till fullmäktige i riksgäldskontoret med reglemente för riksgäldskontoret.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, att även andra kammaren bifölle vad utskottet hemställt i sitt memorial nr 74.

Tillkännagavs att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att onsdagen den 10 innevarande månad kl. 11 f. m. infinna sig uti slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, begiva sig till rikssalen dels för ändamål, som i § 79 riksdagsordningen avsåges, och dels för att, enligt § 36 riksdagsordningen, av Kungl. Maj:t hemförlovas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,35 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 10 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 125, angående vidtagande av åtgärder till förhindrande av skadegörelser förorsakade av hare;

nr 126, rörande utredning om rätt för lägenhetsinnehavare å ecklesiastik jord, som därå äga egna boningshus, att friköpa av dem innehavda lägenheter;

nr 127, angående lagstiftning om frilösning av arrendejordbruk m. m.;

nr 128, angående åtskilliga på grund av § 89 regeringsformen väckta frågor;

nr 129, angående utbetalningen av de riksdags- och revisionskostnader, som utgå enligt riksstaten och riksgäldskontorets reglemente;

nr 130, angående bestridande av på riksdagens beslut grundade riksdagskostnader samt sådana av riksdag föranledda utgifter, som av Kungl. Maj:t förskottsvis anvisats till utbetalning å statskontoret;

nr 131, angående sättet för betalning å statsskulden m. m.;

nr 132, angående av riksdagen beslutade anslag, som utgå av lånemedel;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civil tjänstepensionslag;

nr 134, rörande förslag till lag angående ändrad lydelse av § 5 i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension;

nr 135, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns och flottans befäl och underbefäl med vederlikar;

nr 137, angående överlämnande av reglemente för riksgäldskontoret; samt

nr 138, i avseende å statsregleringen och rörande med statsverket gemenskap ägande ämnen.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 10,36 f. m., att ajournera sina förhandlingar till kl. 10,45 f. m.

Till åtlydnad av Kungl. Maj:ts kallelse avgingo herr talmannen samt kammarens ledamöter kl. 10,45 f. m. till slottskapellet, där riksdagspredikan hölls av kyrkoherden i Klara församling i Stockholm H. G. E. Bokander.

Efter gudstjänstens slut begav sig kammaren till rikssalen, där jämväl andra kammaren infann sig. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Nothin uppläste Kungl. Maj:ts förordnanden för hans excellens herr statsministern Sandler att å Kungl. Maj:ts vägnar mottaga riksdagens svar å en av Kungl. Maj:t avlåten proposition om ändring i grundlagarna ävensom att avsluta riksdagen.

Därpå framträdde herr **talmannen** och yttrade: Härmed överlämnas riksdagens svar å Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

Herr talmannen överlämnade därefter till hans excellens herr statsministern riksdagens berörda svar, som innefattades i riksdagens skrivelse nr 325.

Sedan härefter talmännen var för sig framfört kamrarnas undersåtliga välönskningar och riksdagsbeslutet blivit av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet uppläst, förklarade hans excellens herr statsministern i enlighet med det honom lämnade uppdraget 1925 års lagtima riksdag vara avslutad.

Efter det första kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och där intagit sina platser, framträdde greve **Hamilton** till talmansbordet och yttrade:

Mina herrar! Riksdagen är avslutad, och enligt gammal sedvänja samlas vi — de sista på skansen — här ännu ett ögonblick för att säga varandra farväl.

Säkerligen är jag icke den ende, som med missmod och bekymmer blickar tillbaka på detta riksmöte. Jag syftar därvid icke på riksdagens beslut. Om dessa anser jag mig icke ha befogenhet att här yttra mig. Jag tänker blott på den olidliga, orimliga och för riksdagsarbetet ytterst skadliga anhopningen av viktiga och vidlyftiga ärenden mot riksdagens sista timmar. Vi ha länge lidit av detta onda, men i år har det, oaktat vår arbetsbörda i det stora hela varit lättare än under de närmast föregående åren, nått en sådan höjd, att något nog måste åtgöras för att söka åvägbringa drägligare förhållanden.

Jag vågar icke göra anspråk på att vara i besittning av de vises sten. Men jag har likväl ansett mig böra vid detta tillfälle fästa uppmärksamheten på några punkter, där jag tror att bättre förhållanden skulle kunna vinnas. Dessa punkter äro i första hand tre, nämligen: 1) ledigheterna under riksdagen, 2) sätet för de kungliga propositionernas avlämnande och 3) utskottsarbetets organisation.

Riksdagsarbetet lider rätt mycket avbräck genom påskferierna. Men dessa ferier kunna nog icke undvaras. Vår riksdag består lyckligtvis till större delen av människor, som icke blott i hemorten ha viktiga enskilda angelägenheter att sköta utan som också där inneha allmänna förtroendeuppdrag, vilka nödvändiggöra sammanträden och annat arbete, som icke kan utföras i Stockholm. Jag har visserligen under många år kämpat för att påskferierna skulle något inskränkas, men jag medger, att, sedan våra riksdagar numera normalt räcka omkring fem månader, de fjorton dagarnas ledighet kanske väl behöves. Men det är något annat med påskferierna, som borde kunna undvikas, till båtnad för arbetet i kamrarna. När påskferierna börja, äro i regel föredragningslistorna avverkade, och utskotten ha för tillfället ej något mer att komma med. När ferierna äro slut, få kamrarna under en eller ett par veckor vänta på utskottsutlåtanden. Påskferierna paralysera därför arbetet i kamrarna icke blott under

fjorton dagar, utan oftast under tre veckor och mer. Detta borde genom en klok anordning av utskottsarbetet före påsk kunna undvikas.

En annan ledighet under pågående riksdag är den 1 maj. Att varken utskottssammanträden eller plena hållas denna dag kan ofta verka mer störande på riksdagsarbetet än någon tror. Det lär väl emellertid icke kunna hjälpas. Men även med den saken sammanhänger något annat, som ej borde få förekomma. Man vill demonstrera och tala till valmännen den 1 maj, men man vill göra detta i hemorten; och hemorten ligger ofta rätt långt bort. Följden härav är, att arbetet både i utskotten och i kamrarna är nästan lamslaget, icke blott 1 maj utan dagarna före och dagarna efter nämnda dag. Ett studium av just den nu avslutade riksdagens protokoll är i detta hänseende särskilt lärorikt.

Jag övergår nu till den andra punkten: sättet för propositionernas avlämnande. För några år sedan infördes som bekant i riksdagsordningen den bestämmelsen, att konungens propositioner enligt regeln ej få avlämnas senare än på sjuttionde dagen efter riksdagens öppnande. Detta var, enligt mitt förmenande, en föga lycklig reform, som lett därhän, att riksdagen på denna sjuttionde dag är utsatt för en verklig störtflod av propositioner, under det att dylika under den föregående tiden förekomma rätt sparsamt. Och som denna sjuttionde dag nästan alltid inträffar mot påskferierna, begär man alltid i klump tjugu dagars motionstid, vilket resulterar däri, att denna massa av propositioner i själva verket ej börjar att av utskotten behandlas förrän nittio dagar efter riksdagens öppnande. Detta är naturligtvis alldeles abderitiskt och försvårar väsentligen för utskotten möjligheten att avgiva sina utlåtanden i tid. Emellertid har jag anledning tro, att vår nuvarande regering har sin uppmärksamhet fäst på denna sak, så att vi för framtiden kunna hoppas på bättre förhållanden.

Jag kommer nu till den tredje punkten: utskottsarbetets organisation. Detta är otvivelaktigt utan jämförelse det viktigaste. Det är i själva verket på denna punkt det väsentligen hänger, om det överklagade onda skall kunna, om ej avhjälpas, dock mildras.

Det arbete, den svenska riksdagens utskott nedlägga på ärendenas behöriga utredande, står i allmänhet över allt beröm. Däremot tänka de ofta alldeles för litet på att deras utlåtanden må inkomma till kamrarna så snart som möjligt och framför allt icke på, att viktigare och vidlyftigare frågor ej må få anstå till den febrila slutspurten i riksdagens sista timme. Det är ett något delikat spörsmål att tala om detta, ty i själva verket kan saken också formuleras så, att alltsammans hänger på, om utskottsordförandena icke alltför lätt ge efter för de yrkanden om upprepade bordläggningar och avgörandets undanskjutande, som av utskottsledamöterna eller partiledarna än i det ena, än i det andra syftet framställas. Förr i världen funnos åtskilliga utskottsordförande, vilka vunnit ryktbarhet genom sitt energiska sätt att piska fram ärendena över dylika hinder. Jag kunde nämna namn och berätta åtskilliga historier. Men jag medger villigt, att ett dylikt välgörande patriarkaliskt tyranni icke är så lätt att utöva i våra demokratiska tider.

Man har ju också på sistone ifrågasatt, om man ej skulle kunna underlätta utskottsordförandenas ganska svåra värv genom att inrätta något slags kontroll över utskottens sätt att arbeta. Ja, det är utan tvivel en fråga, som kan förtjäna att diskuteras. För min del tillåter jag mig emellertid att anmärka, att en dylik kontrollanordning redan finnes; och det gäller, enligt mitt förmenande, främst att tillse, om ej densamma skulle kunna göras mera effektiv. Kontrollanterna heta talmännen. De ha, enligt de reglementariska föreskrifterna, just i kontrollsyfte rätt att bevista utskottens sammanträden, en rättighet, varav jag också stundom begagnat mig. Vi bruka för övrigt, såsom herrarna väl känna, en eller ett par gånger under riksdagen anställa vad jag skulle vilja kalla en utskottsrannsakning, varvid utskottsordförandena inför talmans-

konferensen få redogöra för hur långt de kommit i sitt arbete och när utskottens utlåtanden i viktiga frågor kunna inföväntas. Talmännen ha ju, här liksom på andra områden, icke någon som helst makt att göra sin vilja gällande. Men det synes mig dock kunna ifrågasättas, om det ej skulle kunna verka välgörande, därest dylika utskottsrensningar företoges något oftare, t. ex. en gång i månaden, och deras resultat för varje gång på något sätt fastsloges eller, rent av, offentliggjordes. Jag inser mycket väl, att det kanske av många skäl ej bleve så lätt att på ett verkligt effektivt sätt genomföra en dylik kontroll, men saken synes mig dock värd att diskuteras.

Härmed har jag genomgått mina tre punkter, men jag skall icke alls fördölja, att det, enligt mitt förmenande, nog finnes även en fjärde punkt, som i själva verket är själva kärnpunkten. Jag hoppas, att ej någon illa upptager, om jag betecknar denna punkt med ett enda, kanske något drastiskt uttryck: *re f o r m h e t s e n*. Svenska folket skall lagstiftas fram till lycka. Det skall ske med iltågsfart, och svenska riksdagen skall ordna alla lustresans detaljer. — Ja, jag kritiserar icke. Vare det långt ifrån mig. Jag förmenar blott, att om man vill gå till botten med frågan, måste man nog även taga detta ämne i betraktande; och då nödgas man nog lägga upp problemet på en både bredare och djupare basis än jag har kunnat och velat göra.

Mina herrar! Jag ber att hjärtligen få tacka för all den vänlighet, som jag kommit mig till del — nu som under många föregående år — och tillönskar eder alla en välbehöblig och välförtjänt vila och en god sommar. Farväl, mina herrar!

Detta tal besvarades av herr **Vennersten** i följande ordalag:

Herr greve! I denna fåtaliga församling tillkommer det mig att å närvarande och frånvarande kamraters vägnar till eder frambära ett tack och en avskedshälsning. Ni har emellertid, herr greve, vid detta tillfälle velat lägga oss på hjärtat en del uppenbara sanningar om missförhållanden, som så småningom uppstått i vårt riksdagsliv och i vårt riksdagsarbete. Vi torde alla av egen erfarenhet kunna betyga, att de iakttagelser, som ni gjort äro riktiga och att de olägenheter och svårigheter, på vilka ni med sådan skärpa nu hänvisat, äro till finnandes i sådan grad, att de tänkvärda och allvarsmättade ord ni riktat till oss, och som säkerligen skola komma att väcka genklang över allt ute i landet, också skola komma att bära den frukt, som ni tydligen med dem avsett.

Det kan icke vara lämpligt, att jag här till detaljgranskning upptager de olika punkter, på vilka ni särskilt fäst uppmärksamheten. Men jag vågar å alla här närvarande och även frånvarande kamraters vägnar försäkra eder, att de uppslag, som framkommit i edert tänkvärda anförande, skola komma att vinna allt det beaktande som överhuvud taget är möjligt och därmed leda till sådan efterföljd, som kan åstadkomma de goda resultat vi alla eftersträva.

I två avseenden, som ni berört, kunna riksdagens ledamöter själva bidra till att dessa önskemål gå i uppfyllelse, och jag uttalar ännu en gång min förvisning om, att intet av god vilja skall komma att fattas från det hållet, på det att allt måtte återgå till en normal ordning och detta mest med hänsyn till det ansvar vi alla bära för de beslut, som fattas här i riksdagen.

Ingen har under den jäktande tid vi senast genomlevat kunnat undgå att märka, huru litet var och en förmår att följa alla viktiga ärendenas utredning och behandling och att med det allvar som sakens vikt kräver gå att avgiva sitt votum i olika frågor. Ingen, som är besjälad av detta allvar — vi känna det till fullo — kan undgå att säga sig: även du har en del av ansvaret för det tillstånd, som uppkommit, och det tillkommer därför även dig att söka avhjälpa vad sålunda blivit påpekadt.

Herr greve! Oss återstår nu att till eder framföra — som vanligt höll jag på att säga — ett tack för det utomordentligt skickliga sätt, varpå ni lett kammarens förhandlingar. Jag tager tillbaka det uttryck, som föll mig på tungan: »som vanligt». Jag säger: vi ha *i ännu högre* grad än vanligt anledning att tacka eder och detta på grund av att årets riksdagsarbete, som ni betecknat som något lättare än vanligt, dock inneburit moment, medförande så stora svårigheter, att talmannens hela förmåga satts på ett synnerligen frestande prov. Jag antager, att alla med glädje och beundran iakttagit det sätt, varpå ni lyckats övervinna dessa stora svårigheter.

Till sist bedja vi nu, att till detta vårt tack få lägga en varm önskan om en tids ostörd och välbehörlig vila för eder, herr greve, och uttala den säkra förhoppningen, att de av oss, som vid nästa riksdag mötas här, skola få, med samma enhällighet, jag är viss därom, som förut visat sig, åter bereda eder den hedersplats i kammaren, som ni med en sådan utomordentlig förtjänst hittills intagit.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,53 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.
